

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ (Προφητικός Λόγος)

Κ. Παλαμάς

Είδος: Μεγάλο επικολυρικό ποίημα, χωρισμένο σε Δώδεκα λόγους. Ο Προφητικός (8^{ος}) είναι ο παλαιότερος. Γράφτηκε το **1899**, αμέσως μετά την Εθνική ταπείνωση του 1897.

Σκηνικό: Το Βυζάντιο. Η χώρα για την οποία μιλά ο ποιητής είναι το Βυζάντιο, η παλιά μεγάλη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο ποιητής προφητεύει την παρακμή και τον ξεπεσμό της, τη φθορά και τη διάλυσή της. Στο β' απόσπασμα του ποιήματος, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία πλαταίνει και συμπεριλαμβάνει και την Ελλάδα.

Θέμα: Ο ποιητής – προφήτης εκφράζει τον πόνο του αλλά και την ελπίδα για ανάσταση του έθνους μετά την παρακμή.

Χρόνος: Το ποίημα γράφτηκε μεταξύ του 1899 – 1907. Ο χρόνος όμως στον οποίο αναφέρεται είναι άλλος. Ο χρόνος που διαδραματίζονται τα γεγονότα του ποιήματος είναι ο 14^{ος} αι. τα τελευταία χρόνια του Βυζαντινού κράτους, ίσως γιατί είναι χρόνια παρακμής πολύ όμοια με τα χρόνια που ζει ο ποιητής. Παραλληλισμός των δύο εποχών 14^{ος} αι. , τέλη του 19^{ου} αι. αρχές του 20^{ου} αι.

1897

Κρητική Επανάσταση, ελληνοτουρκικός πόλεμος, ήττα της Ελλάδας. Σκληρή προσγείωση των Ελλήνων και παταγώδης διάψευση της Μεγάλης Ιδέας (δηλ. της πεποίθησης ορισμένων ανθρώπων ότι η Ελλάδα θα ξαναπάρει τα χαμένα εδάφη της στη Μ. Ασία και ότι θα ξαναζήσει η Βυζαντινή Αυτοκρατορία.

**Προφητικός
Λόγος**

Ο ποιητής μιλάει με το στόμα του προφήτη. Παρουσιάζει τα γεγονότα ως προφητείες. Υποτίθεται ότι μιλάει από το παρελθόν και προφητεύει όλα αυτά που πρόκειται να συμβούν στην Ελλάδα το μέλλον. Στην ουσία όμως η Ελλάδα είχε ξεπέσει. Η πραγματική προφητεία βρίσκεται στη Β' ενότητα, όταν ο ποιητής αναφέρεται σε μια αναγέννηση του ελληνισμού (Μεγάλη Ιδέα)

Γύφτος

Ο Παλαμάς διαλέγει το γύφτο όχι γιατί θέλει να εξυψώσει τον ίδιο ή τη ψυχή του, αλλά γιατί μοιάζει με τη ψυχή του ποιητή, αδέσμευτος, ελεύθερος, ανυπόταχτος, αναζητεί πάντα κάτι, ζητά να δημιουργήσει.



Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ

Κωστής Παλαμάς

ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ (στιχ. 1-24) : Η προφητεία της καταστροφής

Ο ποιητής εδώ μιλά ως προφήτης. Το κλίμα είναι ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΟ. Εκφράζεται ο πόνος, η πίκρα και η απογοήτευση για το άσχημο παρόν, σε σχέση με το ένδοξο παρελθόν. Ο ποιητής αισθάνεται πόνο και θλίψη για τον ξεπεσμό της χώρας του. Έχει φθαρεί ο θαυμαστός κόσμος του Βυζαντίου και γενικότερα του ελληνισμού. Έτσι μιλά με σκληρότητα, η οποία όμως είναι απαραίτητη για να συνειδητοποιήσει ο λαός και οι ηγέτες το μέγεθος του ξεπεσμού και το κατόντημα της χώρας.

Σημεία- στίχοι κειμένου που δηλώνουν τη πτώση-παρακμή:

«θα πέσεις....» στιχ.3

«πάει το ψήλος σου, το χτίσμα σου συντρίμμι» στιχ.6

«γέρνεις. Όμως το πρωί για σε δε θα γυρίσει» στιχ.9-10

«θα σβήσεις ...» στιχ.11

«θα σε κλαιν' τα κλασοπούλια...» στιχ. 15

Στιχ. 17-24

Και θα φύγεις κι απ' το σάπιο το κορμί,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα,
και δε θα 'βρει το κορμί μια σπιθαμή μες στη
γη για να την κάμει μνήμα,
κι άθαφτο θα μείνει το ψοφίμι,
να το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά,
κι ο Καιρός μέσα στους γύρους του τη μνήμη
κάποιου σκέλεθρου πανάθλιου θα βαστά.

Η διεφθαρμένη ψυχή της αυτοκρατορίας, θα εγκαταλείψει το σάπιο κορμί της, για τον ενταφιασμό του οποίου δεν θα βρεθεί ούτε το ελάχιστο κομμάτι γης. Θα παραμείνει ένα άθαφτο ψοφίμι, που θα το φάνε τα σκυλιά και τα ερπετά.

Η πτώση της αυτοκρατορίας δεν προέκυψε ως κάτι τυχαίο. Ήταν αποτέλεσμα της κακής διοίκησης, της διαφθοράς, των αλόγιστων σπαταλών. Η ίδια ευθύνεται για την καταστροφή της.

Η απληστία, η ασυδοσία και οι ανούσιες απολαύσεις των λίγων ισχυρών, έχουν ως αποτέλεσμα τη διάλυση μιας ένδοξης αυτοκρατορίας.

Ευαγγέλου Σόφη - φιλόλογος

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ (στιχ. 25 - 41) : Η ελπίδα της ανάστασης

Ο ποιητής εδώ προφητεύει την αναγέννηση του τόπου. Πίσω από όλα κρύβεται η αγάπη του ποιητή για την πατρίδα του και η θέλησή του να τη βοηθήσει. Ο ποιητής πιστεύει ότι η αναγέννηση θα έρθει μόνο από τη λύπη και την αγάπη του θεού. Γι' αυτό και δεν αναφέρεται πότε και πως θα έρθει η αναγέννηση στον τόπο. Το μήνυμα πάντως του ποιητή είναι ΑΙΣΙΟΔΟΞΟ και ελπιδοφόρο.

Στιχ. 25-41

Όσο να σε λυπηθεί
της αγάπης ο Θεός,
και να ξημερώσει μιαν αυγή,
και να σε καλέσει ο λυτρωμός,
ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα!
Και θ' ακούσεις τη φωνή του λυτρωτή,
θα γδυθείς της αμαρτίας το ντύμα,
και ξανά κυβερνημένη κι αλαφρή,
θα σαλέψεις σαν τη χλόη, σαν το πουλί,
σαν τον κόρφο το γυναικείο, σαν το κύμα,
και μην έχοντας πιο κάτω άλλο σκαλί
να κατρακυλήσεις πιο βαθιά
στον Κακού τη σκάλα, –
για τ' ανέβασμα ξανά που σε καλεί
θα αιστανθείς να σου φυτρώσουν, ω χαρά!
τα φτερά,
τα φτερά τα πρωτινά σου τα μεγάλα!

Η πτώση και η σκληρή τιμωρία της αυτοκρατορίας, θα συνεχιστεί μέχρι να τη λυπηθεί ο Θεός της αγάπης, μέχρι να φανεί ότι έχει πληρώσει αρκετά για την πληθώρα των κριμάτων της.

Τότε θα έρθει το κάλεσμα του λυτρωμού. Η φωνή του σωτήρα - λυτρωτή θα ακουστεί και αφού εγκαταλείψει τις αμαρτίες της θα αρχίσει και πάλι να λαμβάνει ζωή.

Όταν δεν θα έχει να κατρακυλήσει πιο κάτω, η αναγέννηση της αυτοκρατορίας θα επιστρέψει.

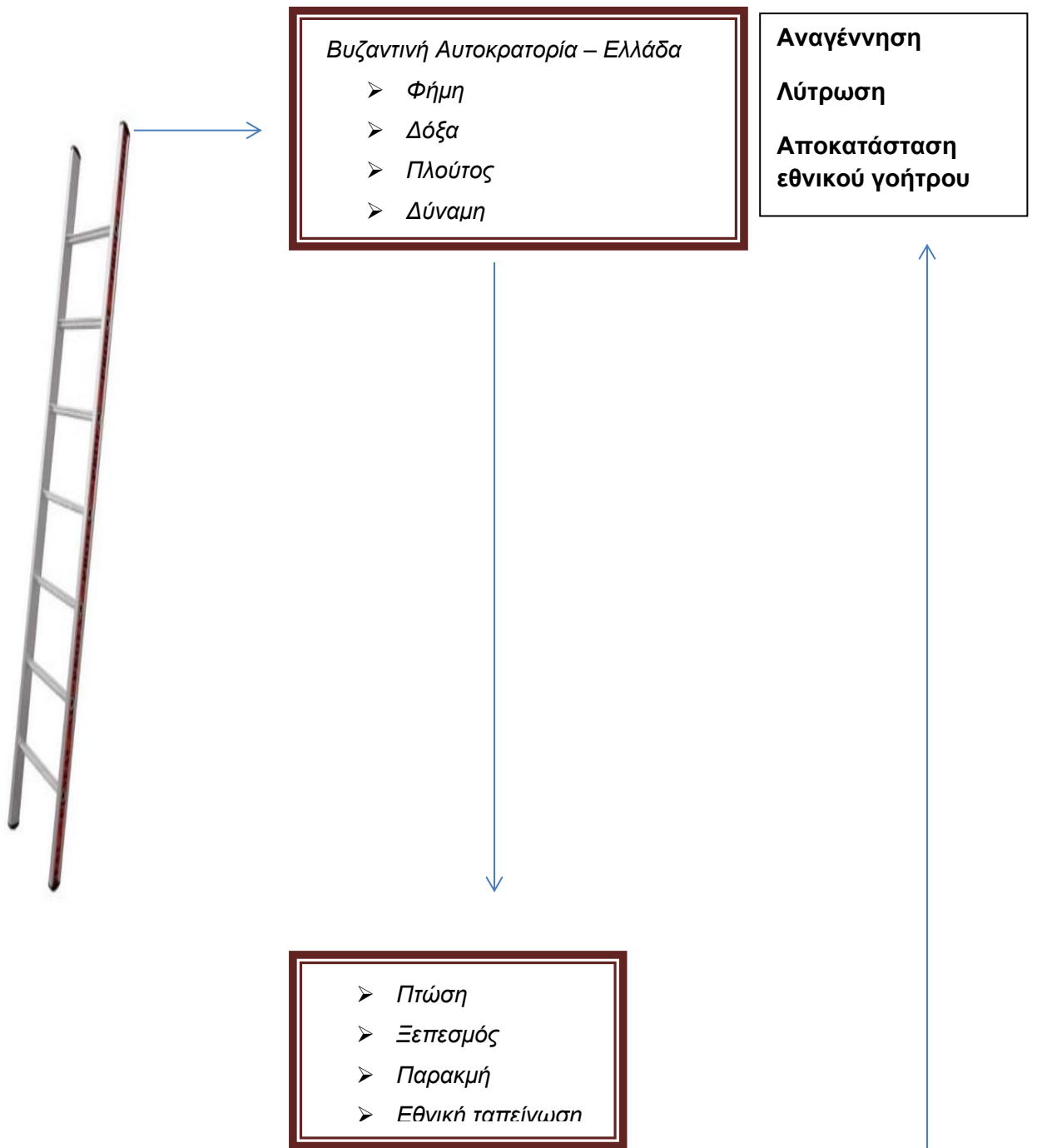


ΑΙΣΙΟΔΟΞΟ μήνυμα, ελπίδας για αποκατάσταση του εθνικού γοήτρου και εξευτελισμού μετά την ήττα του 1897.

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ (που εντοπίζονται στο ποίημα):

Ενδεικτικά:

- ✓ Επανάληψη (στιχ. 2 – στιχ. 7 «θα'ρθει κι η ώρα»)
(στιχ. 18 – στιχ. 29 « ω Ψυχή παραδαρμένη από το κρίμα»)
- ✓ Προσωποποίηση (στιχ. 15 – τα πουλιά και τα δέντρα θρηγούν)
- ✓ Παρομοίωση (στιχ. 9 – «σαν το δρόμο του ήλιου»)
(στιχ. 33-34 « Σαν τη χλόη....σαν το κύμα»)
- ✓ Εικόνες
- ✓ Μεταφορικός λόγος (στιχ. «Θα πέσεις», «θα σβήσεις»)
- ✓ Αναφώνηση (στιχ. 39 «ω χαρά!»)



Προϋπόθεση: **Λύπηση – αγάπη Θεού**

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ

Κ. Παλαμάς

Ευαγγέλου Σόφη – φιλόλογος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ :

1. Αφού μελετήσετε το πρώτο απόσπασμα (α' ενότητα) να αναφέρετε:
 - α) Για ποια χώρα μιλάει ο ποιητής;
 - β) Πώς τη χαρακτηρίζει και γιατί;
 - γ) Τι προφητεύει;
2. Αφού μελετήσετε το δεύτερο απόσπασμα (β' ενότητα) να αναφέρετε:
 - α) Σε ποιον απευθύνεται ο ποιητής;
 - β) Τι σημαίνει η φράση «παραδαρμένη από το κρίμα»;
 - γ) Ποιο είναι το τελικό μήνυμα που θέλει να στείλει ο ποιητής;

3. Στο απόσπασμα διακρίνουμε εύκολα δύο διαφορετικές ψυχικές διαθέσεις του ποιητή. Ποιες είναι αυτές και πώς δικαιολογείται η καθεμιά;



Εννοεί διαφορετικά συναισθήματα (πως νιώθει)

4. Ποιο είναι το γενικότερο μήνυμα που θέλει να στείλει ο Παλαμάς μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμά του; Πώς το επιτυγχάνει;



Προσέξτε τον τρόπο με τον οποίο «μιλά» ο ποιητής (π.χ αυστηρός, σκληρός....)

5. α) Μέσα από ποιες εικόνες δηλώνεται η πτώση της Χώρας;
β) Ποια στάδια θα ακολουθήσει ο ξεπεσμός της;
6. Σε ποια σημεία του αποσπάσματος φαίνεται η αγάπη του ποιητή για την πατρίδα του;
7. Ποιες έννοιες προσωποποιούνται στο ποίημα;